

УН Комитет за права дјетета

Општи коментар бр. 5 (2003 год.)

Опште мјере за имплементацију Конвенције о дјечијим правима

Предговор

Комитет за права детета је израдио овај Општи коментар као нацрт обавеза држава потписница да развије оно што је названо „опште мјере примјене“. Различити елементи концепта су комплексни и Комитет наглашава да ће вјероватно овај нацрт детаљније проширити и обрадити у догледно вријеме.

Члан 4

Државе потписнице ће предузети све одговарајуће законодавне, административне и остале мјере за остваривање права признатих овом Конвенцијом. У погледу економских, социјалних и културних права, државе потписнице ће предузети такве мјере максимално користећи своја расположива средства, и гдје је то потребно, у оквиру међународне сарадње ".

I. Увод

1. Када држава ратификује Конвенцију о правима детета, она преузима обавезе према међународном праву да је спроведе. Имплементација је процес којим државе потписнице предузму мјере како би се обезбедило остваривање свих права у Европској конвенцији за сву децу у њиховој надлежности. Члан 4. захтијева од држава потписница да предузму "све одговарајуће законодавне, административне и друге мјере за спровођење права садржаних у њој. Домаће законодавство треба у потпуности да буде компатибилно са Конвенцијом и да се одредбе и приципи Конвенције могу директно примјенити. Поред тога, Комитет за права дјетета је идентификовао широк спектар мјера које су потребне за ефикасно спровођење, укључујући развој посебне структуре и мониторинга, обуке и других активности у влади, парламенту и на свим нивоима судства.

2. У својим закључним запажањима издатим након испитивања, Комитет даје посебне препоруке у вези са општим мјерама. Комитет очекује да ће државе потписнице да опишу акције предузете као одговор на ове препоруке у свом каснијем периодичном извештају.

3. Поред ових одредби, спровођење других општих обавеза је прописано у члану 2: "Државе потписнице ће поштовати и обезбедјивати права утврђена овом Конвенцијом сваком дјетету под њиховом надлежношћу без икакве дискриминације ...
4. Такође, на основу члана 3, став 2, државе потписнице се обавезују да дјетету обезбиједје такву заштиту и бригу која је неопходна за његову добробит, узимајући у обзир права и обавезе његових родитеља, законских старатеља или других појединаца законски одговораних за њега или њу, и у том циљу ће предузети све одговарајуће законодавне и административне мјере. "
5. Комитет за људска, економска, социјална и културна права имају издате Опште коментаре у вези са овим одредбама које треба посматрати као комплементарне на овом Општем коментару, а који су наведени испод.
6. Члан 4, предлаже разлику између грађанских и политичких права и економских, социјалних и културних права . У погледу економских, социјалних и културних права, државе потписнице ће предузети такве мјере максимално користећи своја расположива средства, а где је то потребно, у оквиру међународне сарадње. Не постоји једноставна или ауторитативна подјела људских права уопште, или Конвенције права у две категорије...
7. Недостатак ресурса - финансијских и других средстава - може да отежава примјену економских, социјалних и културних права у неким државама, што уводи концепт "прогресивне реализације" тих права. Државе треба да буду способне да покажу да су имплементирале "максимално користећи своја расположива средства" и, када је то потребно, су затражиле међународну сарадњу.
8. Без обзира на њихове економске околности, државе треба да предузму све могуће мјере у правцу остваривања права дјетета, обраћајући посебну пажњу на најугроженије групе.
9. Опште мјере примјене идентификоване од стране Комитета и описане у овом Општем коментару су намењене за промовисање пуног уживања свих права Конвенције од стране све дјеце, кроз законодавство, успостављање координације и надзорних органа - владиних и невладиних.
10. Док неке од ових достигнућа могу да изгледају углавном „козметички“, њихов настанак у најмању руку означава промјену у перцепцији мјеста дјетета у друштву, спремности да дају већи политички приоритет дјечи и повећања утицаја дјечи и њиховим људским правима од стране власти.
11. Комитет наглашава да, у контексту Конвенције, државе морају да виде своју улогу у испуњавању јасних законских обавеза за свако дијете.
12. . Развој перспективе дјечијих права кроз владу, парламент и судство је неопходно за ефикасно спровођење Конвенције у цјелини.

Члан 2: Обавеза је држава да поштују и осигурају права утврђена Конвенцијом сваком дјетету под њиховом надлежношћу, без икакве дискриминације. Општи коментар Комитета за људска

права је нагласио важност предузимања посебних мјера како би се смањили или елиминисали услови који проузрокују дискриминацију.

Члан 3 : Најбољи интерес дјетета је од примарног значаја у свим активностима које се тичу дјетце. Свако законодавно, административно и правосудно тијело или институција мора да размотри како ће њихове одлуке утицати на дјечија права.

Члан 6 : Инхерентно право дјетета на живот и обавеза државе потписнице да осигура у највећој могућој мјери опстанак и развој дјетета. Комитет очекује од држава да тумаче "развој" у најширем смислу као холистички концепт, обухвативши дијететов физички, ментални, духовни, морални, психолошки и социјални развој. Спровођење мјера би требало да буду усмерено на постизање оптималног развоја за сву дјецу.

Члан 12: Право дјетета да изрази своје мишљење слободно "о свим питањима која утичу на дијете". Важно је да владе развију директан однос са дјецом, а не само један посредован кроз невладине организације (НВО) и институције за људска права.

II. Разматрање резерви

13. У свом упутству извештавања о Општим мјерама имплементације, Комисија позива државе потписнице да нагласе да ли је неопходно да одрже резерве које су направиле или имају намјеру да их повлаче. Комитет препоручује током испитивања извештаја да се резерве прегледју и повуку. Комитет скреће пажњу државама потписницама на охрабрење од стране Светске конференције о људским правима за разматрање и повлачење резерве.

14. Члан 2. Бечке конвенције о уговорном праву дефинише "резерву", као једнострану изјаву, државе имају право у време ратификације или приступања уговору, да направе резерву уколико је "неспојива са предметом и циљем уговора" (чл. 19).

15. Члан 51, став 2, Конвенције о правима дјетета одражава ово: "резерва неспојива са предметом и сврхом ове Конвенције неће бити дозвољена". Комитет је дубоко забринут да неке државе имају резерве које су јасно кршење члана 51 (2) предлагањем, на пример, да је поштовање Конвенције ограничено од стране постојећег Устава или закона, укључујући у неким случајевима вјерска права.

16. Комитет примјећује да су, у неким случајевима, државе потписнице поднијеле формалне примједбе на резерве од стране друге државе потписнице. Комитет похваљује било какву акцију која доприноси да се обезбиједи највеће могуће поштовање Конвенције од стране свих држава потписница.

III. Ратификација осталих кључних инструмената међународних људских права

17. Као дио својих разматрања о општим мјерама примјене, а у свјетлу принципа међузависности и недјељивости људских права, Комитет позива државе потписнице, ако то већ нису учиниле, да ратификују два Опциона протокола уз Конвенцију о правима детета (о учешћу дјетце у оружаним

сукобима и о продаји дјече, дјечијој проституцији и дјечијој порнографији) и шест других великих међународних инструмената људских права.

IV. Законодавне мјере

18. Комитет сматра да је свеобухватни преглед свих домаћих закона и административних упутстава обавеза како би се обезбиједило пуно поштовање конвенција. Преглед треба да размотре Конвенције не само члан за чланом, него као и цјелину, препознајући међузависности и недјељивости људских права.

19. Државе потписнице морају да обезбиједу, свим одговарајућим средствима, да се одредбама Конвенције даје правно дејство у оквиру свог националног правног система. Ово остаје изазов у многим државама потписницама.

20. Комитет поздравља укључивање Конвенције у домаће законе, што је традиционални приступ у примјени међународних инструмената људских права у неким, али не у свим државама. Укључивање би требало да значи да се пред судовима може директно позвати на одредбе Конвенције и примјењивати од стране националне власти и да ће Конвенција превагнути гдје постоји сукоб са домаћим законодавством или у уобичајеној пракси (члан 27. Бечке конвенције).

21. Неке државе потписнице су предложиле Комисији да укључивање Конвенције у њихов устав гарантује права за "све" је адекватно да обезбиједи поштовање ових права за дјецу. Тест мора да покаже да ли се заиста ова права реализују за дјецу и могу ли се на њих директно позвати пред судовима.

22. Комитет наглашава значај у обезбеђивању да домаћи закон одражава опште принципе идентификоване у Конвенцији, али такође и да се поред свих релевантних "секторских" закона (о образовању, здравству, правди и сл) доследно одражавају принципи и стандарди Конвенције.

23. Комитет охрабрује све државе потписнице да доносе и спроводе у оквиру својих надлежности законске одредбе које су погодније за остваривање права дјетета од оних садржаних у Конвенцији.

V. Оправданост права

24. Да би право имало смисла потребно је да постоје ефикасни „ правни лијекови“ доступни за обештећење повреде права. Овај услов је обухваћен у Конвенцији и доследно се односи и на осталих шест главних међународних уговора о људским правима. Гдје постоји повреда права потребно је да постоји одговарајуће обештећење, укључујући компензацију, и, где је потребно, мјере да подстичу физички и психолошки опоравак, рехабилитацију и реинтеграцију, као што се захтијева чланом 39.

25. Као што је наведено у параграфу 6, Комитет наглашава да економска, социјална и културна права, као и грађанских и политичких права, морају бити оправдана

VI. Административне и друге мјере

26. Комитет не може детаљно прописати мјере које би свака држава потписница нашла одговарајућим за обезбјеђивање ефикасне примјене Конвенције, али кроз дугогодишње искуство у сарађивању са владама, НВО, УН и другим надлежним органима Комитет је „дестиловао“ неке кључне савјете за Државе потписнице.

27. Комитет сматра да ефикасно спровођење Конвенције захтијева видљиву међусекторску координацију да препознају и остваре права дјетета преко владе, на различитим нивоима власти и између владе и цивилног друштва, укључујући посебно дјецу и младе. Много различитих владиних министарстава и других државних или квази-државних органа утичу на животе дјеце и уживање дјеце у њиховим правима. Мало владиних ресора не утичу на живот дјетета, директно или индиректно.

А. Развијање свеобухватне националне стратегије чији коријени потичу из Конвенције

28. Уколико Влада на свим нивоима промовише поштовање права дјетета, потребно је радити на основу уједињене, свеобухватане и правано засноване националне стратегије, чији коријени потичу из Конвенције.

29. Комитет похваљује развој свеобухватне националне стратегије и националног плана акције за дјецу, заснована на оквирима Конвенције. Комитет очекује да државе потписнице узму у обзир препоруке у својим закључним запажањима у њиховом периодичним извештајима када се развија и / или прегледа њихова национална стратегија.

30. Посебна пажња мора бити усмјерена на идентификацију и давање приоритета маргинализованих и угрожених група дјеце. Принцип недискриминације у Конвенцији захтијева да сва права гарантована Конвенцијом треба да се односе на сву дјецу у надлежности државе.

31. Да дају овлашћења стратегији, она ће морати да буде усвојена на највишем нивоу власти. Такође, потребно је да буде везана за планирање националног развоја и укључениа у национални буџет.

32. Стратегија не може бити само списак добрих намјера, она мора да садржи опис одрживог процеса за реализацију права дјеце у цијелој држави, она мора да иде даље од изјаве од политике и принципа, да постави реалне и достижне циљеве у односу на читав низ економских, социјалних, културних, грађанских и политичких права за сву дјецу. Стратегија треба поставити приоритете, али се не смијеу занемарити детаљне обавезе које су државе потписнице прихватиле са Конвенцијом.

33. Развијање националне стратегије није једнократни задатак. Израђена стратегија треба да буде широко распрострањена у влади и јавности, укључујући и дјецу. Стратегија ће морати да укључи аранжмане за праћење и континуирано разматрање, за редовно ажурирање и периодичне извештаје парламенту и јавности.

34. Државе које су присуствовале Првом свјетском самиту за дјецу 1990. год. су охрабрене да развију "Националне планове акције". 1993. год., Бечка декларација и програм акције, усвојен од стране Свјетске конференције о људским правима, позвао је државе да интегришу Конвенције о правима детета у њихове националне планове о људским правима.

35. Документ Генералне скупштине Уједињених нација, посебна сесија о дјечији, у 2002, такође обавезује државе потписнице да "развију или ојачају, што је прије могуће, ако је могуће до краја 2003 национални и регионални акциони план са временски ограниченим циљевима базираним на овом акционом плану. Припрема посебних акционих планова као одговор на посебну сједницу не умањује потребу за свеобухватну стратегију за имплементацију Конвенције.

36. Документ такође подстиче државе потписнице да "размотре, укључујући у своје извештаје Комитету за права дјетета информације о предузетим мјерама и резултатима у примјени овог плана акције".

Б. Координација спровођења дјечијих права

37. У испитивању извештаја држава потписница, Комитет је нашао за неопходно да подстакне даљу координацију власти да обезбиједи ефикасну примјену: координација између одјељења централне владе, између различитих покрајина и региона, између централних и других нивоа власти и између владе и цивилног друштва.

38. Комитет сматра да није препоручљиво да покуша да пропише детаљне упутства погодна за различите системе власти међу државама потписницама.

39. Многе државе потписнице су формирале специфична министарства или јединице у срце влади, са циљем координирања и спровођења политике за дјецу. Као што је горе наведено, акције готово свих одјељења владе имају утицај на животе дјеце. Није изводљиво да се пребаца одговорност за све услуге за дјецу на једно министарство или јединицу.

Ц. Децентрализација, федерализација и делегација

40. Комитет је утврдио да је потребно да нагласи многим државама потписницама да се децентрализацијом власти, кроз пренос и делегацију владе, не смањује на било који начин директну одговорност владе да испуни своје обавезе за сву дјецу, у оквиру своје надлежности, без обзира на државну структуру.

41. Владе држава потписница морају задржати овлашћења да захтијевају пуно поштовање Конвенције од стране пренесене администрације или локалне власти и да успостави стални механизам праћења како би се обезбиједило поштовање и примењивање Конвенције за сву дјецу у оквиру своје надлежности, без дискриминације. Морају постојати заштитне мјере како би се обезбиједило да децентрализација или пренос не доводи до дискриминације у уживању права дјеце у различитим регионима.

Д. Приватизација

42. Процес приватизације услуга може имати озбиљан утицај на признавање и остваривање права дјетета. Комитет је посветио свој Дан општих дискусија 2002. год. теми "приватни сектор услуга, као и његова улога у примјени права детета". Након тога Комитет је усвојио детаљне препоруке за државе потписнице.

43. Комитет наглашава да државе потписнице Конвенције имају законску обавезу да поштују и осигурају права дјете као што је предвиђено у Европској конвенцији, која укључује обавезу обезбијеђивања да недржавне службе послују у складу са њеним одредбама.

44. Комитет наглашава да омогућавање пружања услуга приватном сектору, поготово у сектору здравства, ни на који начин не смањује обавезу државе да обезбиједи за сву дјецу у оквиру своје надлежности пуно признање и остваривање свих права Конвенције. Комитет предлаже да треба да постоји механизам или стално праћење процеса чији је циљ да обезбиједи да све државне и недржавне службе поштују Конвенцију.

Е. Праћење примјене- потреба за процјену утицаја дјете

45. Обезбијеђивање најбољег интереса дјете је од првенственог значаја у свим активностима које се тичу дјете (чл. 3 (1)), и поштивање свих одредби Конвенције и захтјев за континуиран процес процјене утицаја на дијете (предвиђајући утицај на било који предложени закон, правило или из буџета који утиче на дјецу и уживања њихових права) .

46. Самоевалуација и евалуација је обавеза Владе. Међутим, Комитет такође сматра суштински независно праћење напретка примјене , на примјер, у парламентарним комисијама, невладиним организацијама , академским институцијама , стручним удружењима , омладинским групама и независним институцијама за људска права.

47. Комитет похваљује одређене државе које су усвојиле законе који захтијевају припреме и презентације у парламенту и / или јавне формалне изјаве анализом утицаја. Свака држава треба да размотри како се може обезбиједити сагласност у складу са чланом 3 (1) и ди то на такав начин који промовише даље видљиву интеграцију дјете у доношењу прописа имајући у виду осетљивост њихових права.

Ф. Прикупљање и анализа података и показатеља развоја

48. Прикупљање поузданих података о дјети, разврстаних да се омогући идентификација дискриминације и / или неједнакости у остваривању права, суштински је дио имплементације. Неопходно је не само да се успостави ефикасни систем за прикупљање података, него и да сеприкупљени подаци користе за процјену напретка у спровођењу поступака и да се идентификују проблеми.

49. Комитет похваљује државе потписнице које су увеле објављивање годишњег извештаја о стању права дјете у цијелом подручју под њиховом надлежношћу.

50. Комитет наглашава да су, у многим случајевима, само сама деца у стању да назначе да ли су њихова права у потпуности препозната и остварена, кроз интервјуе и користећи дјецу као испитанике.

Г. Дјеца „видљива“ у буџету

51. Комитет мора да зна који су кораци предузети на свим нивоима власти да осигура да економско и социјално планирање и доношење одлука о буџету се ради са најбољим интересом дјеце као основном бригом, и да су дјеца, поготово маргинализоване и угрожене групе дјеце, заштићена од од негативних утицаја економске политике и финансијске рецесије.

52. Нагласивши да економска политика никада није неутрална у њихов утицају на права дјетета, Комитет је дубоко забринут због често негативне ефеката на дјецу у структуралном прилагођавању програма и преласка на тржишну економију.

Х. Обука и изградња капацитета

53. Комитет наглашава обавезу држава потписница да развију обуку и изградњу капацитета за све оне који су укључени у процес имплементације - званичници влада, парламентарци и чланови правосуђа - као и за све оне који раде са и за дјецу. Циљ обуке је да укаже на статус дјетета као носиоца људских права, да се повећа знање и разумијевање Конвенције и да се подстакне активно поштовање свих њених одредби.

54. Конвенција наглашава значај породице у преамбули и у многим члановима. Посебно је важно да промовисање права дјетета треба да буду интегрисано у припреми за родитељство и у образовању о родитељству.

55. Требало би да постоји периодична процјена ефикасности тренинга, не само о провери знања о одредбама Конвенције, него и у којој мери је то допринело развоју ставова и пракси које активно промовише уживање дјеце у њиховим правима.

И. Сарадња са цивилним друштвом

56. Имплементација је обавеза свих држава потписница, али ту треба да се укључе сви сектори друштва, укључујући и саму дјецу.

57. Члан 12. Конвенције захтијева да се размотри мишљење дјеце о свим стварима које се тичу њих, које јасно укључује спровођење "њихове" Конвенције.

58. Државе потписнице треба да блиско сарађују са НВО у најширем смислу, поштујући њихову аутономију, на примјер, НВО за људска права, дјеца и омладина на челу организација и групе младих, родитељске и породичне групе, вјерске групе, академске институције и професионална удружења.

59. Комитет поздравља развој невладиних организација и савеза коалиција које се залажу за промовисање, заштиту и праћење људских права дјецe и апелује на владе да им пружи подршку и да развију позитивне формалне, као и неформалне односе са њима.

J. Међународна сарадња

60. Члан 4. наглашава да је спровођење Конвенције вјежба сарадње за државе свјета. Овај члан и други, Конвенције, наглашавају потребу за међународном сарадњом. На Миленијумској декларацији Уједињених нација и другим глобалним састанцима, укључујући Генералну скупштину Уједињених Нација, посебна сесија о дјеци, државе су се обавезале на међународну сарадњу за елиминацију сиромаштва.

61. Комитет очекује да државе потписнице идентификују на годишњем нивоу износ и дио међународне подршке намењене спровођењу права дјетета.

62. Комитет примећује да се на међународним састанцима одржаним да би се размотрио напредак, су закључили да ће многе државе имати потешкоће у основним економским и социјалним правима, осим ако су додатна средства издвојена и ефикасност у алокацији ресурса је повећана.

63. Комитет охрабрује државе да обезбиједи и користе, по потреби, техничку помоћ у процесу примјене Конвенције. Фонд за дјецу УН-а, Канцеларија високог комесара за људска права (ОХЦХР) и друге агенције могу пружити техничку помоћ у вези са многим аспектима имплементације.

64. У њиховом унапређењу међународне сарадње и техничке помоћи, Уједињене Нације и друге агенције повезане са УН –ом треба да се руководе принципима Конвенције и треба да уврсте права дјецe у своје активности.

K. Независне институције за људска права

65. "Улога националних институција за људска права је да самостално прате напредак државе у правцу имплементације и да учини све штоје могуће да обезбиједи пуно поштовање дјечијих права. Иако ово може довести до тога да институција развије пројекте за побољшање и унапређење заштите права дјетета, то не би требало да доведе до тога да влада делегира своје обавезе праћења на националне институције.

Члан 42: Упознавање дјецe и одраслих са Конвенцијом

Државе потписнице се обавезују да са принципима и одредбама ове Конвенције упознају, на одговарајући и активан начин, како одрасле тако и дјецу."

66. Појединци морају да знају која су њихова права. Традиционално, у већини, ако не и у свим, друштвима дјецa нису сматрана носиоцима права. Дакле, члан 42 добија посебан значај. Ако одрасли око дјецe, њихови родитељи и други чланови породице, васпитачи и наставници не разумију импликације Конвенције, а прије свега равноправни статус дјецe као субјеката права, то је мало вјероватно да ће већина права наведених у Конвенцији бити реализована за многу дјецу.

67. Комитет предлаже да државе треба да развије свеобухватну стратегију за ширење знања о Конвенцији у друштву. Ово би требало да садржи информације о тим органима - владиним и независним – који су укључени у спровођење и праћење и начин на који да их контактирате.

68. Дјеца треба да стекну знање о својим правима и Комитет ставља посебан нагласак на учење о укључивању Конвенције и људских права уопште у школски наставни план и програм у свим узрастима. Дјеца треба да уче о људским правима тако што ће видјети примјену у пракси, да ли код куће, у школи или у заједници. Образовање о људским правима треба да буде свеобухватан, доживотни процес и треба да почне са освртом на вриједности људских права у свакодневном животу и искуству дјеце.

69. Слично томе, учење о Конвенцији треба да се укључи у почетно и стручно усавршавање свих оних који раде са и за дјецу. Дјеца, укључујући адолесценте, имају право да учествују у подизању свијести о њиховим правима до максималног степена својих капацитета .

"Комитет препоручује да сви напори да се обезбиједи обука о правима дјетета треба да буду практични, систематски и интегрисани у редовну професионалну обуку како би се постигли максимални утицаји и одрживост. У обуци о људским правима треба да користе партиципативне методе и и професионалци треба да се опреме са вјештинама и ставовима који ће им омогућити да комуницирају са дјецом и младима на начин који поштује права, достојанство и самопоштовање ".

70. Медији могу да играју кључну улогу у ширењу знања и разумијевања о Конвенцији и Комитет охрабрује њихово добровољно учешће у процесу, који може бити стимулисан од стране владе и невладиних организација.

Члан 44 (6): Обезбјеђивање доступности извјештаја на основу Конвенције

... Државе потписнице ће обезбиједити да им извештаји буду доступни најширој јавности у њиховим земљама."

71. Извештаја пружа јединствену форму међународне одговорности државе за начин на који су третирана дјеца и њихова права. Али, уколико се извештаји не шире и конструктивно не расправља о њима на националном нивоу, мала је вјероватноћа да ће да има значајан утицај на животе дјеце.

72. Конвенција изричито захтијева од држава да им извештаји буду доступни најширој јавности. Извештаји би требало да буду истински доступни, на пример кроз превод на свим језицима, у одговарајућим има за дјецу и за особе са инвалидитетом и тако даље.

73. Закључна запажања Комитета треба да буду објављена у јавности, укључујући и дјецу и треба да буду предмет детаљне расправе у парламенту. Независне институције за људска права и невладине организације могу да играју кључну улогу у помагању да се обезбиједи широка расправа.

Анекс I

Ратификација других кључних међународних инструмената људских права

Као што је наведено у параграфу 17 овог Општег коментара Комитета за права дјетета, као дио својих разматрања опште мјере примјене, а у светлу принципа међузависности и недјељивости људских права, константно позива државе потписнице, ако то већ нису учиниле, да ратификују два Опциона протокола уз Конвенцију о правима дјетета (о учешћу дјете у оружаним сукобима и о продаји дјете, дјечијој проституцији и дјечијој порнографији) и шест других великих међународних инструмената људских права. Током разговора са државама потписницама Комитета их често подстиче да размотре ратификовање других релевантних међународних инструмената. Слиједи листа тих инструмената.

- Факултативни протокол међународног пакта о грађанским и политичким правима;
- Други факултативни протокол међународног пакта о грађанским и политичким правима, чији је циљ укидање смртне казне;
- Факултативни протокол Конвенције о елиминацији свих облика дискриминације жена;
- Факултативни протокол Конвенције против мучења и других свирепих, нехуманих или понижавајућих казни или поступака;
- Конвенција против дискриминације у образовању;
- Међународна Конвенција рада(МКР)-Конвенција принудног рада бр. 29, 1930;
- МКР-Конвенција бр.105 о укидању принудног рада,1957;
- МКР-Конвенција бр. 138 о минималној старосној доби за запошљавање, 1973;
- МКР- Конвенција бр. 182 о најгорим облицима рада дјете, 1999;
- МКР- Конвенција бр. 183 о заштити материнства, 2000;
- Конвенција о статусу избјеглица из 1951, измењена и допуњена Протоколом о статусу избјеглица из 1967;
- Конвенција за сузбијање промета људима и експлоатације, проституције других (1949);
- Конвенција о ропству (1926);
- Протокол о измјенама Конвенције о ропству (1953);
- Допунска Конвенција о укидању ропства, трговине робљем и институција и односа сличних ропству (1956);
- Протокол за превенцију, сузбијање и кажњавање трговине људима, посебно жена и дјете, допуњавање Конвенције Уједињених Нација против транснационалног организованог криминала од 2000;
- Женевска Конвенција о заштити цивила у вријеме рата;
- Додатни протокол Женевске Конвенције од 12. августа 1949 који се односи на заштиту жртава међународних оружаних сукоба (Протокол I);
- Додатни протокол Женевске Конвенције од 12. августа 1949 који се односи на заштиту жртава локалних оружаних сукоба (Протокол II);
- Статут Међународног кривичног суда;
- Хашка Конвенција о заштити дјете и сарадњи у погледу усвојења;
- Хашка Конвенција о грађанским аспектима међународне отмице дјете;
- Хашка Конвенција о надлежности, важећем закону, признавању, спровођењу и сарадњи у погледу родитељске одговорности и мјера за заштиту дјете из 1996.